

A close-up photograph of a young woman with blonde hair, smiling broadly and looking slightly to the right. The image is positioned on the right side of the page, partially overlapping the text.

brå

brottsförebyggande rådet

Upptäck och åtgärda otrygghet

*Om trygghets-
vandringar*

EN SAMMANFATTNING AV TRYGGHETSVANDRINGAR
IDÉSKRIFT NR 16 OM LOKALT BROTTSFÖREBYGGANDE ARBETE
FRÅN BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET

”Trygghetsvandringar kopplar samman kartlagd kunskap med medborgarinflytande”

En trygghetsvandring är en strukturerad metod som involverar människor i lokalsamhället för att undersöka både den fysiska och sociala miljön.

Grundtanken är att de som bor och verkar i lokalsamhället har störst kunskap om det och att denna kunskap är viktig att ta tillvara. Trygghets-
skapande, brottsförebyggande och tillgänglighet är betydelsefulla perspektiv att bära med sig i arbetet. Vid en vandring uppstår också möten mellan människor vilket i sig är trygghetsskapande.

Trygghetsvandringar innebär att en grupp människor går igenom ett område och systematiskt inventerar det ur trygghetssynpunkt. I gruppen ingår vanligen boende i området, men också företrädare för lokala föreningar, bostadsföretag, politiker och polis. Under inventeringen noteras platser och utrymmen som upplevs som otrygga eller riskerar att bli brottsplatser, samt vilka konkreta fysiska omständigheter som bidrar till problemen. I processen ingår att ta fram förslag på lösningar, och trygghetsinventeringen kan sedan ligga till grund både för större och mindre åtgärder.

Även om vandringarna är ett verktyg för att identifiera platser som upplevs som särskilt utsatta och otrygga, är det även viktigt att uppmärksamma de platser som upplevs som trygga och trivsamma. Det kan handla om belysning, vacker grönska, välbehållna gångbanor, papperskorgar och parkbänkar, ibland bevakningskameror eller bra lås.

Hur det började

Trygghetsvandringar som metod utvecklades i början av 2000-talet i Göteborg och har sedan dess spritts över Sverige och även till andra länder. Idén är att ta in så många röster som möjligt och därigenom få bättre underlag att fatta kloka beslut för att öka den upplevda och faktiska tryggheten inom till exempel ett bostadsområde, en skola, en stadsdel, ett torg eller vid planeringen av ny- och ombyggnad.

Sammanför kunskap med medborgarinflytande

Poängen med trygghetsvandringar är att de kopplar samman kartlagd kunskap med medborgarinflytande. Samarbete och samverkan mellan boende, kommunala förvaltningar och övriga som är verksamma i området är a och o för att trygghetsvandringarna ska bli framgångsrika.

Också för fastighetsägare kan trygghetsvandringar vara lönsamma. Otrygghet kostar pengar, bland annat i form av dyrbara omflyttningar, och allt fler fastighetsägare inser att det kan vara lönsamt att ta ett socialt ansvar.

Säkerhet kontra trygghet

Säkerhet är lättare att mäta än trygghet. Men säkerhet säger ganska lite om trygghet. Det är viktigt att vara medveten om att ett trygghetsarbete kan associeras till och leda till allt större otrygghet ju fler säkerhets- eller trygghetsskapande åtgärder som vidtas. En polisbil i ett bostadsområde kan för vissa signalera trygghet, medan den för andra kan vara ett tecken på att det finns brottslighet i området. Och tar vi bort för mycket grönska för att öka tryggheten kan resultatet bli ödsligt och kallt.

Det är inte självklart att vår strävan efter ett tryggare och öppnare samhälle leder åt rätt håll. Skapandet av tryggare städer kan leda till att grupper i samhället hålls utanför eftersom den segregation som redan finns kan förstärkas av de brottsförebyggande åtgärderna. Extremen är inhägnade och bevakade bostadsområden, men det kan även ta sig mer subtila uttryck.

Hur gör man?

Några goda råd inför en trygghetsvandring:

Vid en trygghetsvandring är det viktigt att vinnlägga sig om att alla berörda i ett område involveras i trygghetsarbetet. Det ställer krav på att den som samordnar vandringen är medveten om vilka som är med och vilka frågor som lyfts upp. Det kan vara bra att reflektera över dem som inte är med, för att veta vilkas röster som inte blir hörda. Det kan handla om unga, gamla eller andra grupper som inte är representerade.

Ur Göteborgs vägledning för trygghetsvandringar

Före vandringen:

- » *Vem ska gå med?* Max 20 personer på vandringen. De som bor och arbetar i området är viktigast, men också markägare, förvaltare och andra som verkar i området. Helst ska minst fem medborgare som bor i området vara förberedda och delta. Försök få en bra sammansättning av kön, ålder och bakgrund.
- » *Hur bjuder man in?* Använd stadsdelens hemsida. Sätt upp affischer och se dessutom till att bjuda in människor personligen. Kontakta invånare som hört av sig med synpunkter förut.
- » *Brottsstatistik.* Be närpolisen om statistik över anmälda brott i området. Ta statistiken till hjälp för att se var de eventuella brotten sker. Där kan ni sedan stanna under vandringen och se er omkring och fundera på om den fysiska miljön har någon betydelse för brotten och om den går att ändra på.
- » *Karta och kamera.* Alla behöver en bra karta. Se dessutom till att det finns en kamera som kan ta bilder i mörkret.
- » *Avgränsa området geografiskt.* Gå någon kilometer som längst eftersom ni kommer att stanna många gånger.
- » *Utse protokollförare.* Det får gärna vara flera personer som fotograferar och antecknar. Då kommer många synpunkter med.

Vid vandringen:

- » *Samling.* Börja med en kort presentation av alla som går med, beskriv kort hur vandringen ska gå till och vad som händer sedan.
- » *Tänk på människan.* Hur används området? Finns det mötesplatser? Var känns det trivsamt och var finns det problem?
- » *Känn efter.* Hur är det att vara ensam på de olika platserna vid olika tider under dygnet? Prata om känslorna och tänk på att ålder, kön och personliga erfarenheter gör upplevelserna olika. Det kan ni dra nytta av.

”Tänk på att ålder, kön och personliga

- » **Kunna se och bli sedd.** Det är viktigt att den som är ensam både kan bli sedd av andra och själv se om det finns andra människor i närheten. Finns det något som skymmer sikten?
- » **Belysning.** Är belysningen för stark och tät på exempelvis en gångväg kan det ge en känsla av att man befinner sig på en upplyst scen. Därför bör belysningen också omfatta en del av omgivningarna utefter vägen.
- » **Skötsel och underhåll.** Var är det fint och omhändertaget? Vad är trasigt? Finns det grönska som behöver gallras, är det skräpigt?
- » **Bebyggelsen.** Hur är exempelvis entréer, bottenvåningar, garage, husgavlar, staket och hållplatser belägna och utformade? Hur fungerar naturområden, parker och gårdar? Är det miljöer som upplevs som trygga och som uppmuntrar till möten?
- » **Området i sin helhet.** Hur fungerar området i sin helhet? Finns det mellanrum som ingen utnyttjar? Finns det trafikleder som fungerar som barriärer? Hur ligger kollektivtrafikens hållplatser?
- » **Fysisk tillgänglighet och användbarhet.** Är det lätt att hitta, är det lätt att ta sig fram även för den som är funktionshindrad?
- » **Skapande verksamhet.** Finns det möjlighet att vara aktiv med till exempel odling, idrott, lek och kultur?
- » **Det trivsamma.** Anteckna också allt som upplevs som vackert, triv-

erfarenheter gör upplevelserna olika”

samt och tryggt och var rädda om det. Den erfarenheten kan vara bra att ha med sig när man ska förändra på andra håll.

- » **Återsamling.** Diskutera vandringen och komplettera kartor och synpunkter. Summera de svaga punkterna, men också det som är trivsamt och som upplevs som tryggt. Prata om vad som händer framöver och fördela ansvaret till dem som åtgärdar och utreder.

Efter vandringen:

- » **Hur gå vidare?** Initiativtagaren och protokollföraren skriver rent anteckningarna och sorterar upp de olika uppgifterna på respektive förvaltare eller aktör. Detta ska sedan förmedlas till de berörda. Finns det föreningar eller grupper eller andra frivilliga i området, som kan ansvara för vissa grönområden? Frågor som ska utredas följs upp av den ansvarige på kommunen.
- » **Uppföljning.** Bestäm tid för uppföljning några månader längre fram. Med datummärkt dokumentation i form av kartor, skrift och bilder blir det lättare att följa upp arbetet. Bilder före och efter är bra för att se vilka konkreta resultat vandringarna har gett.
- » **Återkoppling.** Det är bra om resultatet från vandringen redovisas för alla, kanske via stadsdelens hemsida eller den lokala tidningen.

*”Redan efter två års trygghetsarbete
visar brottsstatistiken i området att antalet
anmälda brott minskat överlag”*

Några exempel

Kortedala: Glöm inte det som är positivt

Stadsdelen Kortedala i Göteborg byggdes under 1950-talet och där bor 14 500 personer. De flesta lägenheter ägs av kommunala bostadsföretag men det finns även privata bostadshus, villor och hus med bostadsrätter. Det man i Kortedala anser vara centralt i sitt trygghetsarbete är den trygghetsgrupp med en samordnare och olika representanter för stadsdelen. Trygghetsgruppen, där alla har mandat att fatta beslut, har gemensamma vandringar där man listar problemen. Dessa överlämnas av samordnaren till respektive ansvarig som direkt bör åtgärda problemen. Dessutom samordnar man skötseln av området. I Kortedala anser man att det är betydelsefullt att inte bara titta på det som behöver åtgärdas utan även på det som är bra och fungerar, eftersom det gör det mödan värt att fortsätta med arbetet.

I kommunikationen med de boende har trygghetsgruppen varit tydlig med att det är till samordnaren de ska vända sig om något gått sönder eller om de vill rapportera att något hänt i området. Trygghetsgruppen har fått till stånd ett skötselavtal mellan fastighetsägare och förvaltningar för att på så sätt byta tjänster med varandra. En viktig del i arbetet med skötselavtal har varit att enas om en gemensam syn på hur området ska tas om hand.

På grund av att trygghetsvandringarna varit en del av det ordinarie arbetet behöver de numer genomföras alltmer sällan. Redan efter två års trygghetsarbete visar brottsstatistiken i området att antalet anmälda brott minskat överlag, framför allt när det gäller skadegörelse och bostadsinbrott.

Rinkeby: Viktigt med bakgrundsfakta

I förorten Rinkeby i västra utkanten av Stockholm har man genomfört trygghetsvandringar sedan 2003. Förorten är byggd på 1960- och 70-talen och var en del av kommunens satsning på att få fram många bra och billiga bostäder. Där bor ungefär 15 000 personer.

I Rinkeby framhåller man hur viktigt det är att ta reda på bakgrundsfakta om området så att det blir tydligt vilka problemen är. Vandringarna bör ta högst tre timmar och de görs två gånger per år. Alla som vill tillåts delta, det kan till exempel vara de boende, markägarna, fastighetsägarna, polisen och kommunens representanter. Dokumentationen är viktig, foton förtydligar de observationer och synpunkter som trygghetsvandringarna har. Det är också viktigt att beskriva problemet i ord och vem som ansvarar för att åtgärda det. I Rinkeby sorteras trygghetsproblemen utifrån tre kategorier: nya, kvarstående och åtgärdade problem. Dessutom bifogas ett flygfoto så att det på ett övergripande plan går att se var problemhoppingarna finns. Man menar också att förväntningarna bör läggas på en rimlig nivå så att vandringen inte resulterar i en stor besvikelse.

Efter den första vandringen 2003 hittade man 270 ”otrygghetsproblem” i Rinkeby. Många av dem har åtgärdats och 2007 var man nere i omkring 140.

Nacka: Trygghetsvandring i skolor

På Björknässkolan i Nacka som gjort trygghetsvandringar menar man att det viktigaste är att lärarna får veta vilka delar av skolan eleverna upplever som otrygga så att de kan dröja sig kvar där en extra stund. Men även eleverna kan behöva bli medvetna om var de inte ska hålla till om de känner sig osäkra.

Fyra övergripande perspektiv:

- » Hur ser skötseln och underhållet ut på skolan?
- » Hur är skolbyggnaden utformad?
- » Hur är området utanför skolbyggnaden utformat?
- » Finns det vackra platser som är viktiga att bevara?

Att tänka på

- » Inled med en muntlig presentation av trygghetsvandringen för eleverna innan ni går ut.
- » Poängtera att ni vill ta reda på elevernas kunskaper om otrygghet på skolan. Lyft fram vikten av att få ungdomars syn på saken.
- » Förbered skolledning/kommun och efterfråga ett löfte om att förslag på åtgärder som kommer upp under trygghetsvandringen ska tas på allvar och tas om hand i möjligaste mån.
- » Lärare bör vara med under vandringen.
- » Dela upp klassen i smågrupper.
- » Sammanfatta vad ni kommit fram till direkt efter vandringen.
- » Använd dokumentationen från vandringen och återkoppla gärna till den under året. Låt eleverna delta i de åtgärder som ska vidtas kring skolmiljön.

Information om trygghetsvandringar i skolan på Nacka kommuns webbplats www.nacka.se

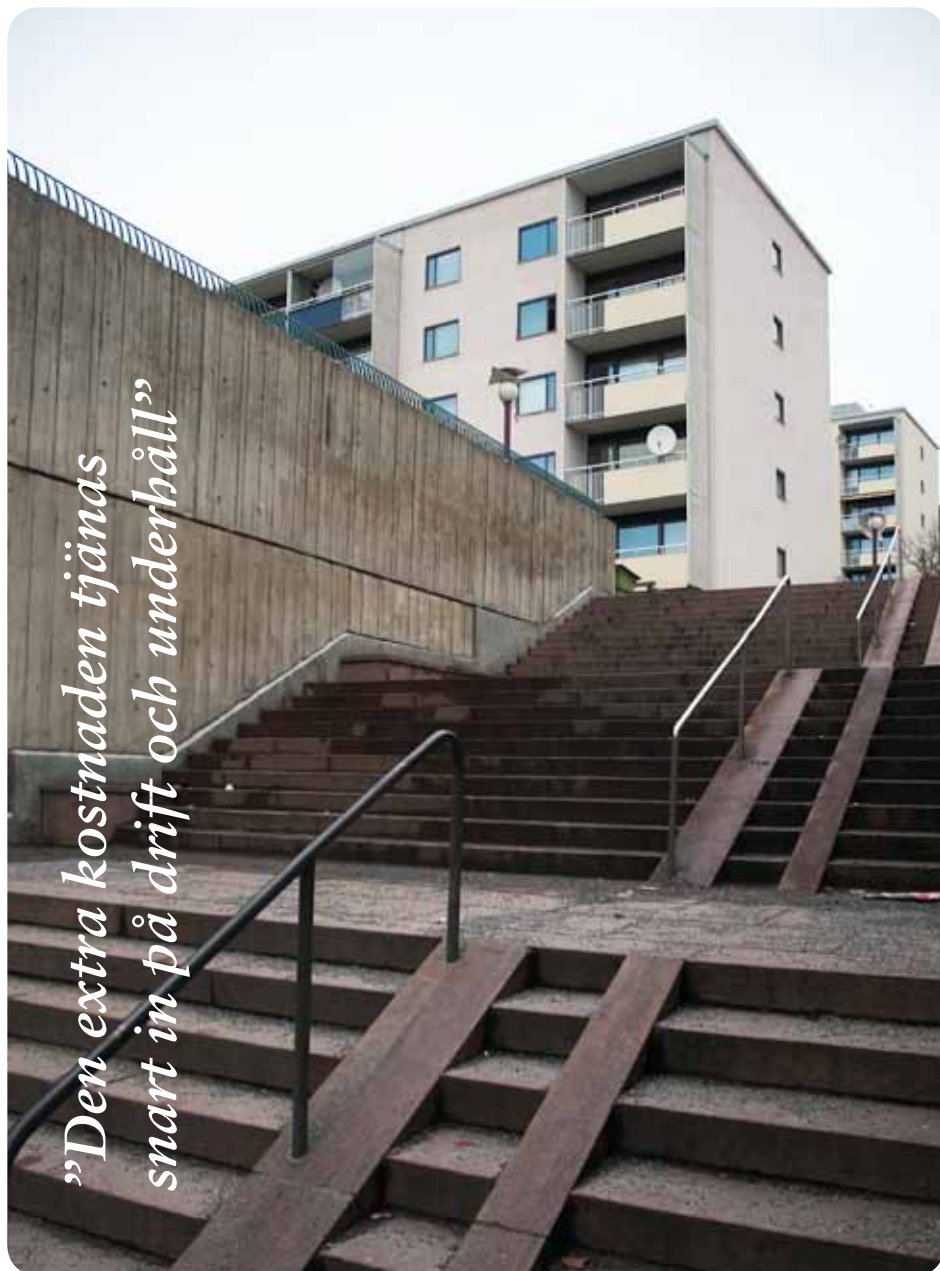
Svenska bostäder: Trygghetsvandring virtuellt

Det går att göra en virtuell vandring medan ett byggprojekt fortfarande planeras. Alla som på något sätt berörs av det kommande bostadsområdet bör bjudas in, som boende, butiksägare, polis, stadsplanerare, belysningskonsulter, fastighetsägare, klottersanerare och byggansvariga. Med hjälp av kartor, ritningar, modeller, foton och statistik kan deltagarna se det kommande området utifrån olika perspektiv. Diskussionerna ska leda till att området planeras på bästa sätt med tanke på trygghet och tillgänglighet. Till exempel:

- » Du ska besöka en släkting – hur hittar du? Var parkerar du? Ska okända besökare få parkera i ett garage?
- » Du är småbarnsförälder och har handlat med din tvååring. Bilen är full med kassar – hur får du med dig dem och barnet hem?
- » Du är nybliven pensionär och ska promenera med din hund – vilken väg känns tryggast?
- » Du är ung och ska träffa kompisarna – vilka ställen är roligast att hänga på?
- » Du är yrkestjuv – var går det lättast att ta sig in i bostadshuset eller garaget?

Det kommunalt ägda bostadsföretaget Svenska bostäder har gjort en virtuell trygghetsvandring vid ritbordet för att hitta svagheter i ett byggprojekt. För att hyresgästerna ska lockas ut finns nu en boulebana och en fontän med plaskdamm inne på gården. Tanken är att om hyresgästerna är utomhus medför det gratis bevakning av området.

Svenska Bostäder menar att det inte behöver vara särskilt mycket dyrare att bygga brottsförebyggande. Den extra kostnaden för till exempel utökad skalskydd, glasade väggytor och dörrar och lite längre projekterings-tid tjänas snart in på drift och underhåll.

Att tänka på

- » **Blanda arbetsplatser, bostäder och människor** i olika åldrar för att skapa livfulla platser som används nästan hela dygnet.
- » **Det ska vara överblickbart.** Inga buskage att gömma sig i. Gårdsytorerna ska vara öppna, gång- och cykelvägar lätta att följa med blicken. Bra belysning är viktigt.
- » **Det ska vara lätt att hitta.** Se till att adresser och ingångar till husen är tydliga.
- » **Ordentligt skalskydd.** Exempelvis säkra fönster och dörrar med brytskydd.
- » **Rent och snyggt.** Ett välskött område signalerar att här bor människor som bryr sig.
- » **Osynliga gränser.** Genom att markera med grindstolpar, pelare eller form på gårdar och hus delas den rumsliga känslan in i privata och offentliga områden.
- » **Välj material och planera** bebyggelse och miljö så att det blir så enkelt som möjligt att ta hand om klotter och skadegörelse.
- » **Uppmuntra** de boende till social kontroll.

TRYGGHETSVANDRINGAR är en strukturerad metod som involverar människor i lokalsamhället för att upptäcka och åtgärda platser som upplevs som otrygga eller bedöms som osäkra.

Grundtanken är att de som bor och verkar i lokalsamhället har störst kunskap om det och att denna kunskap är viktig att ta tillvara. Trygghetsskapande, brottsförebyggande och tillgänglighet är betydelsefulla perspektiv att bära med sig i arbetet. Vid en vandring uppstår också möten mellan människor vilket i sig är trygghetsskapande.

Idéskriften TRYGGHETSVANDRINGAR (ISBN 978-91-85664-94-8) innehåller en teoretisk del och en del med praktiska exempel på hur olika aktörer i landet arbetar med trygghetsvandringar. Förhoppningen är att stimulera och inspirera lokala brottsförebyggande aktörer och andra att använda sig av trygghetsvandringar i det brottsförebyggande arbetet.

Finns att beställa på Brå:s webbplats
www.bra.se

